

Marie Colvin (Oyster Bay, EUA, 1957), primíssima, riallera i sempre amb una cigarreta als llavis, ha estat en la línia del front de gairebé tots els conflictes violents dels últims vint anys: Palestina, Kosovo, Txetxènia, l'Iraq, l'Afganistan... La seua comesa, només una: explicar les històries de les víctimes de la guerra a la resta del món.

Cròniques del coratge

Colvin està convençuda del poder dels mitjans de comunicació per treballar per la pau: “mostrar els horrors de la guerra és una manera de protegir els més vulnerables, de prevenir-la”, sentència. Les seues cròniques per al *The Sunday Times* de Londres han ajudat a convertir els conflictes bèl·lics en alguna cosa més que estadístiques asèptiques i còmputos de víctimes mortals. I no li n'ha faltat el reconeixement: premi Coratge en Periodisme 2000 per la International Women's Media Foundation; premi a la Millor Corresponsal Internacional en els British Press Awards 2001...

—Creu que observar les guerres sobre el terreny ajuda a fer-se una idea més clara del bé i del mal?

—Quan veus les atrocitats que jo he vist, centenars de cadàvers amuntegats, o braços i cames que sobresurten d'un pou perquè algú ha matat tota aquesta gent i l'ha posada a dins, tanques fort els ulls i penses: “Això no es fa.” És igual on sigues i qui ho haja fet. Hi ha coses que estan bé i coses que estan malament. No pots cobrir una guerra des de l'hotel. En qualsevol conflicte, els dos bàndols menteixen i has d'eixir al carrer per esbrinar què passa realment.

—En els seus articles, utilitza un bon grapat de recursos literaris, tot i que sense perdre el realisme i la sobrietat...

—No m'interessen les xifres, ni els models d'avions o d'armes, sinó la gent que pateix la guerra. Si arribe a

Martha Gellhorn, la pionera

La nord-americana Martha Gellhorn (1908-1998) odiava que es parlara d'ella com a esposa d'Ernest Hemingway. Tanmateix, la primera gran reportera de guerra, periodista i escriptora extraordinària, encara avui és recordada com la tercera dona de l'escriptor, i se la coneix més com a mala mare i dona que era i pel seu mal geni que no com a professional periodística.

una fossa comuna descoberta, com em passà a l'Iraq abans de la mort de Saddam, no vull parlar de quants ossos s'hi han trobat. Vaig veure passar un xiquet amb una bossa de plàstic plena d'ossos i volia saber qui hi havia anat a buscar: deu anys abans havia fugit corrent amb el seu cosí i havien pres camins diferents. Ell se salvà; el seu amic, no. No sabia on era, fins llavors. Construeixes personatges i expliques el que viuen, com en la literatura. És la nostra manera natural de contar allò que veiem, no?

—No deu ser fàcil acostar aquests conflictes, molts dels quals són oblidats, als lectors occidentals...

—Si expliques històries de persones que podríem haver estat tu o jo, hi impliques el lector, precisament a través dels recursos literaris. Si parles de xifres i models de bombarders o de trames politicoideològiques, la gent no entén res. Es tracta senzillament de convèncer que això no hauria de succeir. No té res a veure amb la política.

—Parlant del món occidental... M'imagina que molta gent d'aquests països es deu mostrar reticent a atendre-la.

—Sí, definitivament és així. I més en el meu cas, que acumule tres estigmes

importants: sóc americana, sóc periodista i sóc dona. Passe hores trencant el gel, explicant que no represente l'administració dels Estats Units, que contaré el que els passa a la resta del món. Els he de convèncer que estic interessada en ells, que conec a fons la seua història. Tot i així, la sospita mai no desapareix del tot.

—En un article sobre Sri Lanka explica que un home li envià un correu electrònic des de Colombo que deia: "No sóc tamil, però si hi haguera més periodistes que expliquen la veritat com tu ho fas, aquesta guerra s'acabaria en 24 hores". Creu que els periodistes podem realment treballar per la pau?

—Jo treballo per la pau. Contar els horrors de les guerres és una manera de prevenir-les. El record més intens que tinc del Timor Oriental és caminar pel recinte protegit per l'ONU mentre se'm clavaven les mirades de les dones i els xiquets que s'estaven allà acampats. Sabien que si me n'anava, moririen. L'ONU va decidir evacuar les tropes i deixar allà tota aquella gent. Tots els mitjans se n'anaren, però jo m'hi vaig quedar. Un temps més tard, l'ONU revocà la seua decisió i evacuà les dones i els xiquets.

"No vas a la guerra per demostrar-te que ets valenta, però has de ser-ho. Una de les meues regles és que no has de tenir por de tenir por"

El primer contacte de Gellhorn amb la línia del front fou la Guerra Civil espanyola. Molts pensen que viatjava amb Hemingway, però Gellhorn assegura que creuà sola i a peu la frontera des d'Andorra, amb una motxilla a l'esquena i 50 dòlars a la butxaca. Després cobrí la Segona Guerra Mundial, de la Xina a Finlàndia i de Normandia a Dachau; llançà dures crítiques al Govern dels EUA des del Vietnam; fou testimoni de diversos conflictes a Amèrica del Sud i estigué present a la guerra dels Sis Dies de l'Orient Pròxim. El periodista britànic James Cameron di-

gué d'ella que "escrivía amb la mirada freda i el cor calent". Ella parlava de mostrar "la cara de la guerra".

Com a dona, hagué de sortejar nombrosos obstacles per poder viure a la seua manera. Per exemple, els anys 1944 i 1945 hagué de treballar furtivament: no tenia credencials de premsa. La revista per a la qual feia les cròniques habitualment, *Collier*, només admetia un corresponçal a Europa, i Hemingway, que podria haver aconseguit credencials per a qualsevol diari o revista, decidí que volia escriure per a *Collier*, de manera que li prengué el

—Línies de front, bombes, granades... Posa la seua vida en perill una vegada i una altra. Fins i tot hi ha perdut un ull. Val la pena?

—Aquesta és una de les preguntes que em faig constantment. Crec que sí, que em paga la pena, per això no he pensat mai a deixar-ho, i per això, supose, m'he divorciat ja dues vegades. [I riu, com si acabara d'explicar un acudit.]

—Potser li resulta normal el que explica en els seus articles, les experiències que viu, però per a la gran majoria dels humans és sorprenent...

—[Riu.] Sí? No ho sé. Supose que sí, deu resultar sorprenent. Veus la mort d'una altra manera. Quan ets allà, no tens temps per a reflexions: has de posar un peu davant de l'altre sense preguntar. No vas a la guerra per demostrar-te que ets valenta, però has de ser-ho. Una de les meues regles és que no has de tenir por de tenir por. Estàs envoltada d'homes que es fan els "mascles" i busquen en tu signes de covardia. A Txetxènia, mors de fred mentre els avions russos sobrevolaven, un guerriller disparà i digué: "millor morir calent que viure fred". Jo li vaig dir: "No dispaes, imbècil." Tots pensaren que era una covarda, però jo l'únic que volia era sobreviure i escriure.

—I si la por li impedeix continuar avant?

—Tenir por és inevitable. La vertadera dificultat és tenir suficient fe en la humanitat per creure que a algú li

lloc. Ella hi anà igualment i, sobrevivint amb el menjar que els soldats rasos volgueren donar-li, escriví sobre la guerra des d'un punt de vista molt més cru i autèntic.

El seu llibre *The third winter* és un esgarrifós testimoni de la Barcelona assetjada, i *The face of war (La cara de la guerra)* (1959), que recull les seues cròniques des de la Guerra Civil espanyola fins a la seua estada a Panamà el 1990, ha esdevingut un llibre de referència per a moltes de les reporteres de guerra que s'han atrevit a endinsar-se en l'ofici després d'ella.

EL TEMPS

deu importar el que estàs veient i escrivint.

—Ser reporter de guerra ha estat un àmbit restringit als homes, tot i que en les últimes dècades s’hi han afegit prou dones... Quines són les diferències professionals entre homes i dones?

—En principi pareixia que només

havíem de demostrar que érem capaces de fer la faena igual que ells, però és més complicat: no som iguals. Per exemple, ells se centren molt en els seus “joguets”: models de fusells, de tancs i d’avions... Una vegada em vaig passar dues hores asseguda a la vora d’un riu amb un home que havia deixat la seua dona i els seus fills a ca-

sa pensant-se que estarien segurs, però havien mort. No volia parlar, així doncs, vaig esperar. Un company que passava em digué: “Què feies allà asseguda tant de temps?” La perspectiva és diferent.

—I supose que les dificultats a què us encareu, també.

—És un club de mascles. Abans ningú no ajudava les dones joves que arribaven per primera vegada: no les consideraven col·legues, sinó que es dedicaven a demostrar que eren febles. Les fonts sovint et posen obstacles, però també et passen coses al·lucinants.

A Txetxènia, quan vaig entrar a la base dels guerrillers a les muntanyes, un refugi on dormien tots amuntegats, el comandant parlà ben clar als guerrillers, devots musulmans: “No hi ha cap dona ací, només una periodista.”

—I en l’àmbit personal?

—Moltes lluites són les mateixes que abans. Martha Gellhorn, la primera gran corresponsal internacional, estigué casada amb Ernest Hemingway, també periodista, i fins i tot així ell li posava un munt d’obstacles: li furtava les acreditacions i ella havia de fer mil i una peripècies per aconseguir els seus reportatges. Avui encara hem d’aguantar que els marits ens pregunten constantment per què hem d’anar-nos-en, i que bona part de la societat ens condemne per estar fora de casa i deixar a la llar marit i fills.

—Parlant de Gellhorn... Diuen que vostè, allà on va, sempre porta el seu llibre, *La cara de la guerra*.

—Martha era al·lucinant. I *La cara de la guerra* és un llibre al qual recórrec quan em trobe perduda. Em recorda que l’honestedat ha de ser la base de tot allò que fas, m’anima a continuar avant.

—Imagine vostè que poguera cridar un missatge al món... Què diria?

—Em quedaria sense faena, però diria que cap guerra no mereix la pena. Sempre hi ha una altra solució. La guerra té a veure amb la gent, no amb els estats. Què ens importen uns quilòmetres més o menys de terreny? Recordeu totes les coses belles de la vida.

Violeta Camarassa